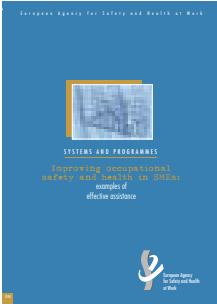

Työturvallisuuden ja -terveyden parantaminen pk-yrityksissä: esimerkkejä tehokkaasta tuesta

Tiivistelmä viraston raportista

Johdanto

Pienet ja keskisuuret yritykset ovat tärkeä osa eurooppalaista kilpailukykyä. Tällä hetkellä suurin osa uusista työpaikoista Euroopassa syntyy enintään kuuden henkilön mikroyrityksissä. Niilläkin on kuitenkin omat erityisvaikeutensa, jotka koskevat esimerkiksi työturvallisuuden ja -terveyden tehokasta hallintaa. Tähän tarkoitukseen jäsenvaltiot ovat luoneet toimenpiteitä yrittäjätöiminnan tueksi.⁽¹⁾ Työturvallisuus- ja työterveysvirasto on toteuttanut useita tärkeitä hankkeita työturvallisuuden ja -terveyden parantamiseksi pk-yrityksissä, kuten esimerkiksi Euroopan parlamentin ja Euroopan komission aloitteesta syntyneet hyvien työturvallisuuden ja työterveyden käytäntöjen erityiset rahoitusohjelmat (?). Osana näitä pyrkimyksiä virasto on myös tehnyt selvityksen onnistuneista pk-yritykselle tarjottavista työturvallisuuden ja työterveyden tukipalveluiden käytännön esimerkeistä. Jäsenvaltioiden erityyppiset mallit tai tukiohjelmat on analysoitu ja tarkoituksena

on antaa esimerkkejä pk-yrityksille tarkoitetuista ehkäisyohjelmista

- tunnistaa menestymisen edellytykset ja tarjota siirrettävissä olevaa tietoa, jota muut organisaatiot voivat käyttää tai soveltaa tilanteeseensa.

Kolme syytä ohjelmien kohdistamiseen pk-yrityksiin

- Mikroyritykset, pienet ja keskisuuret yritykset ovat sosiaalisesti ja taloudellisesti tärkeitä, niiden osuus on 99 prosenttia kaikista yrityksistä EU:n alueella.
- Ne työllistävät 66 prosenttia työvoimasta Euroopassa.
- Niiden työterveys- ja työturvallisuustilanne ei ole yhtä suotuisa kuin suuremmissa yrityksissä.

Raportissa kuvatut pk-yrityksiä tukevat 18 hyvän käytännön esimerkkiä eroavat sekä niiden toteuttajien että päämäärien tai käytettyjen keinojen osalta. Tapaukset on ryhmitelty kolmeen luokkaan suoritettujen toimenpiteiden mukaan: kansallinen taso, alueellinen taso ja alakohtainen taso. Aloitteet suunnataan eri kohderyhmiin, tukemaan yrityksiä kampanjoinnissa sekä huolehtimaan riskinarvioinneista tai antamaan neuvoja tiettyjä ammatteja varten tai tarjoamaan asiantuntija-apua. Niissä käsitellään myös laajasti riskitekijöitä.

TAPAUSTUTKIMUKSET

Toimenpiteet kansallisella tasolla

- Pk-yritysten avustaminen TTT-asioissa (Itävalta)
- Pk-yritysten riskinhallinta (Suomi)
- Tavoitteista sopiminen ja ehkäisevät sopimukset (Ranska)
- Work positive -kampanja: priorisointi ja organisatorinen stressi (Irlanti)
- Kampanja keramiikkateollisuudessa (Portugali)
- Hyvä naapuri -järjestelmä (Yhdistynyt kuningaskunta)

Toimenpiteet alueellisella tasolla

- Pk-yritysten riskinhallinta (Belgia)
- Pk-yrityksille räätälöityjen TTT-palvelujen kehittäminen (Tanska)
- Yritysten välinen turvallisuuskoordinaatio (Ranska)
- Pk-yritysten konsultointiverkko (Saksa)
- Integroitu lähestymistapa turvallisen kulttuurin levittämiseksi (Italia)
- Turvaa ja tukea liiketoiminnalle (Yhdistynyt kuningaskunta)

Alakohtaiset toimenpiteet

- Sopimus työturvallisuudesta kuivapesualalla (Saksa)
- Tekninen tuki painoalalla (Kreikka)
- Riskien arvioiminen ja ehkäiseminen rakennusalalla (Luxemburg)
- Toimialakohtainen säännöstö ammattiloilla (Alankomaat)
- Työmäärän arviointiväline vähittäiskaupan alalla (Alankomaat)
- Strateginen suunnitelma maatalousalalla Navarrassa (Espanja)

Tehokkuuden arvioiminen

Tarkoituksenmukaiset toimenpiteet: ei liian monimutkaista eikä liian kallista

TTT-parannuksiin voidaan ryhtyä pk-yrityksissä, jos ne ovat edullisia ajankäytön ja resurssien kannalta, helposti saatavissa ja sisällyttään hyvin konkreettisia.

- **Käytännöllistä ja tarkoituksenmukaista**
Jotta ohjelma kiinnostaisi yrityksiä, tukivälineiden pitäisi olla sopivia ja niiden tulisi vastata odotuksia huomioon ottaen yritysten tarpeet ja voimavarat. Esitutkimuksen tai alustavan kyselyn tekeminen on tärkeä vaihe toiminnan menestymiselle tulevaisuudessa. Työvälineiden on myös oltava käytännöllisiä ja helpokäyttöisiä.
- **Kustannukset alas**
Kustannukset vaikuttavat epäilemättä eniten osallistumisasteeseen: erittäin suosittuja ovat olleet aloitteet, joissa esitetään konsultointia pk-yrityksille joko ilmaisina tai kohtuuhintaisina palveluina.

Riskinarvioinnissa tukeminen

Lähes kaikissa tässä raportissa kuvatuissa tapauksissa pk-yrityksiä on tuettu alustavan riskinarvioinnin tekemisessä. Tämä johtuu siitä, että kyseisten yritysten johtajat eivät välttämättä ole perehtyneet lainsäädäntöön tai riskien ehkäisemiseen käytännössä. Usein heillä ei ole aikaa tai välineitä, eikä varsinkaan henkilöresursseja tämän arvioinnin tekemiseen.

Tehokkaimmat toimet tällä alalla ovat sellaisia, joita on tuettu työpaikkakoulutuksen ja/tai -konsultoinnin avulla.

Ammattiliitot ja työnantajajärjestöt mukaan

Ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen ottaminen mukaan hankkeeseen on usein tapa tavoittaa pk-yritykset, vaikka joissakin tapauksissa suuri osa näistä yrityksistä ei ole näiden järjestöjen jäseniä. Ammattiorganisaatiot ovat verkottuneet, ja niillä on alakohtaista käytännön tietoa, ja niiden näkyvä osallistuminen voi lisätä luottamusta hankkeeseen. Ammattiliitot voivat edustaa työntekijöitä alalla ja olla apuna työnantajien saamiseksi neuvottelemaan työvoimansa kanssa.

Kohdistaminen aloille

(1) Pk-yritysten eurooppalaisen seurantakeskuksen vuoden 2002 raportti on osoitteessa http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/execsum_2002_en.pdf.

(2) Lisätietoja ohjelmista osoitteessa <http://agency.osha.eu.int/sme/>.

Alakohtainen toiminta: strateginen suunnitelma maatalousalalla Navarrassa (Espanja)

Tavoitteena tässä suunnitelmassa oli tukea ennaltaehkäisyn sisällyttämistä pientilojen toimintaan. Maanviljelijät osallistuivat koulutusohjelmiin, jotka mahdollistivat riskinarvioinnin omalla tilalla. Lisäksi he saattoivat tarkistuttaa ajoneuvonsa. Hankkeeseen osallistunut ammattiyhdistys UAGN päätti myöhemmin palkata ennaltaehkäisyn asiantuntijan edistämään sen omia ohjelmia, ja se harkitsee avustusten hankkimista kaikkien maatalousvälineiden muuttamista varten Navarrassa. Suunnitelma on kehittänyt henkilöresursseja ja suotuisaa asennoitumista ehkäisyyn. Myönteisiä vaikutuksia voidaan odottaa pitkällä aikavälillä.

Erityisaloilla tai erityisessä toiminnassa toteutetut toimet ovat osoittautuneet varsin onnistuneiksi. Tämä on selitettävissä melko helposti: alalle ominaiset riskit on helposti tunnistettavissa; kohdeyritykset on helpompi tavoittaa, erityisesti ammattijärjestöjen kautta; saman alan ihmiset ”puhuvat samaa kieltä”; yritykset pitävät toimintaa aiempaa merkittävämpänä. Näin ollen kyseisenlaiset aloitteet ovat entistä keskittyneempiä, mielekkäämpiä ja paremmin suunnattuja.

Pk-yritysten tavoittaminen

Parhaiten yrityksiä tavoittaneet toimet ovat sellaisia, jotka on suoritettu kapealla erityisalalla tai jotka koskevat jotakin erityistä riskiä. Totuus on kuitenkin se, että yleensä pk-yrityksiin suunnatut toimet tavoittavat vain melko pienen osan yrityksistä.

Lisäksi pk-yritysten kanssa on vaikea päästä kosketuksiin ja vielä vaikeampaa saada ne vakuuttuneiksi osallistumisen tärkeydestä tämäntyyppiseen toimintaan. Turhan usein näyttää siltä, että työpaikkojen riskinehkäisyä ei priorisoida näissä pienissä organisaatioissa, joiden resurssit ovat vähäiset. Sen vuoksi pitäisikin korostaa näiden ohjelmien arvioimista järjestelmällisesti, jotta vaikutuksia kohteina oleviin pk-yrityksiin voitaisiin mitata ja parantaa. Saatavissa on vain vähän tietoja pk-yritysten osallistumisen leisyysdestä eri toimiin 15 jäsenvaltiossa.

Toiminta aluetasolla: integroitu lähestymistapa turvallisen kulttuurin levittämiseksi (Italia)

Tämän alueellisen (Luccan maakunta) aloitteen tavoitteena oli torjua kuolemaan johtavia onnettomuuksia priorisoimalla ennen kaikkea työntekijöiden kouluttamista ja heille tiedottamista. Ohjelmassa kannustettiin kehittämään työturvallista yrityskulttuuria pk-yrityksissä uuden perustettavan toimen avulla eli palkkaamalla työturvallisuuteen liittyvästä kouluttamisesta/tiedottamisesta vastaava toimihenkilö jokaiseen yritykseen. Neljän kuukauden aikana järjestettiin 115 harjoittelijalle kahdeksan koulutustilaisuutta ja yrityksille jaettiin 3 000 koulutuspakettia. Mallin onnistumisesta seuraa, että alueellista aloiteohjelmaa on tarkoitus laajentaa ja työntekijöitä varten aiotaan tehdä koulutusmateriaalia.

Mallien tehokkuuden arvioiminen

Toiminta kansallisella tasolla: pk-yritysten avustaminen TTT-asioissa (Itävalta)

Pk-yrityksiin nimenomaan keskittynyt ehkäisevä palvelu perustui lainsäädännön vaatimuksiin, eikä pk-yrityksiä veloitettu ehkäisevistä palveluista, jotka aloitettiin vuonna 1999. Ehdotetun mallin hyväksyi 24 000 tuotantoyksikköä 288 851 pk-yrityksestä vuonna 2001, ja neuvontaa annettiin yhteensä 146 000 tuntia. Ohjelman aloittamisen jälkeen 70 prosenttia pk-yrityksistä on ilmoittanut saaneensa tukea odotuksiaan vastaavasti.

Keskeisiä tekijöitä onnistumiselle ovat työnantajien lisääntyvä tieto riskien ehkäisemisen merkityksestä ja päätös sisällyttää riskien ehkäiseminen osaksi yrityksen johtamista: kun tarve on tullut esiin, yritys kehittää ennaltaehkäisyä vapaaehtoisesti itse tai ulkopuolisen avun turvin. Vaikka tulokset ovat hyvin harvoin suoraan nähtävissä, myönteisiä vaikutuksia voidaan odottaa – ellei lyhyen aikavälin kuluessa, niin viimeistään keskipitkällä aikavälillä.

Yleisiä päätelmiä

Pk-yritysten tavoittaminen on vaikeaa, ja niiden saaminen mukaan toimintaan on vielä vaikeampaa, mutta ei mahdotonta. Onnistuneelta mallilta edellytetään, että se

- keskittyy tiettyyn alaan tai riskiin
- on tarkoituksenmukainen: ei liian monimutkainen eikä liian kallis
- ottaa eri osapuolet mukaan (työnantajat, työnantajajärjestöt, työntekijät, ammattiliitot) suunnitteluun ja toteutukseen
- arvioi soveltuvuuttaan
 - arvioimalla tarpeet ennen toimintaa
 - arvioimalla järjestelmällisesti vaikutukset jälkikäteen
- tarjoaa tukea veloituksetta tai maksaa kuluista tietyn vähimmäissumman
- auttaa kestäväen ehkäisevän TTT-kulttuurin luomisessa pk-yrityksissä
- yhdistää aktiivisia toimenpiteitä käytännöllisten kirjallisten aineistojen ja välineiden kanssa.

Mistä raporttia saa

Raportti on luettavissa ja ladattavissa maksutta kokonaisuudessaan englanninkielisenä viraston verkkosivuilla osoitteessa <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>.

Raportin saa myös painettuna versiona: *Improving occupational safety and health in SMEs: examples of effective assistance*, European Agency for Safety and Health at Work, 2003, ISBN 92-9191-043-0. Sen voi tilata Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistosta Luxemburgista (<http://eur-op.eu.eu.int>) tai valtuutetuilta jälleenmyyjiltä. Hinta on 25 euroa (ilman arvonlisäveroa).

Tätä tiedotetta saa käännettynä kaikille EU-kielille osoitteesta http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/index_en.htm.